

4.11.2008

Dnro 979/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

ETSINTÄKUULUTUKSEN PERUUTTAMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä poliisiviranomaisten häneen kohdistamia toimenpiteitä. Kantelija kertoo, että hänen kuljettamansa auto oli useaan otteeseen pysäytetty poliisin toimesta kantelijaa koskevien etsintäkuulutusten vuoksi, vaikka hän oli aiemmin hoitanut etsintäkuulutuksen koskevat asiansa viranomaisten kanssa.

Kantelija oli 15.2.2007 saanut tiedoksi kaksi etsintäkuulutuksen perusteena ollutta rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevaa haastetta. Kantelun liitteistä ilmenee, että haasteet oli annettu henkilökohtaisesti tiedoksi Espoon käräjäoikeuden haastemiehen toimesta.

Kantelussaan kantelija kertoi, että hänen kuljettamansa auto oli pysäytetty kolme kertaa (17.2.2007 kahdesti sekä 25.2.2007) poliisiviranomaisten toimesta. Kyseiset pysäyttämiset koskivat kantelijan jo tiedoksi saamia haasteita. Kantelijan selvitettyä, että hän oli jo saanut haasteet tiedoksi, hän oli saanut jatkaa matkaansa.

Kantelija kertoi edellä mainittujen tapahtumien lisäksi myös yksityiskohtaisemmin eräästä edellä mainitun asian selvittämiseen liittyvästä 19.3.2007 tapahtuneesta tapahtumasta poliisin kanssa. Kantelija kertoi poliisin kuljettaneen hänet poliisilaitokselle selvittämään etsintäkuulutuksiin liittyvää asiaa sekä samassa yhteydessä ilmoittanut, että kantelijaa epäiltiin huumaantuneena ajosta. Kantelijan taskut oli tyhjennetty ennen poliisiautoon siirtämistä ja hänen koiransa oli jätetty toimenpiteen suorittamisen ajaksi kantelijan tapahtumapaikalle jääneeseen autoon. Kantelija katsoi, että poliisi oli syyllistynyt tässä asiassa laittomaan vapaudenriistoon.

3

RATKAISU

3.1

Selvitysten sisältöä

3.1.1

Poliisin selvitys

Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli A kertoi selvityksessään, että hän oli ollut poliisipartiossa, joka oli pysäyttänyt kantelijan 17.2.2007 Kirkkonummella Jorvaksentiellä. Poliisi oli

pysäyttänyt auton liikennevalvonnallisista syistä. Kuljettajaksi oli osoittautunut kantelija, joka oli ollut etsintäkuulutettu. Kantelija oli kertonut poliisille käyneensä vasta hakemassa etsintäkuulutusten tarkoittamat haasteet ja esitti ne poliisille. Vanhemman konstaapelin tarkastettua kantelijan ajokunnon sekä ajoneuvon asiakirjat sekä sen, että haasteet vastasivat etsintäkuulutuksessa mainittuja, hänet oli päästetty jatkamaan matkaansa. Selvityksessään vanhempi konstaapeli kertoo olettaneensa, että haasteen tiedoksiantaja poistaisi kantelijaa koskevat etsintäkuulutukset.

Kantelijan kertomasta toisesta 17.2.2007 Hämeenkyrössä tapahtuneesta sekä 25.2.2007 Kirkkonummella tapahtuneista ajoneuvon pysäyttämistä ei ole selvityksiä, mutta kantelijan kertoman perusteella tapahtumankulku on ollut vastaava kuin 17.2.2007 Kirkkonummella tapahtuneessa ajoneuvon pysäyttämässä; poliisi on pysäyttänyt kantelijan ja tämän esitettyä tiedoksi saamansa haasteet hänet on päästetty jatkamaan matkaansa.

Kantelijan kertoman 19.3.2007 Espoossa tapahtuneen pysäyttämisen johdosta Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli B on selvityksessään kertonut, että hänen johtamansa poliisi-partio oli tavannut kantelijan Espoossa Länsikeskuksen parkkipaikalla. Kantelijalla oli poliisin tietojärjestelmän mukaan ollut (edelleen) kaksi voimassa olevaa etsintäkuulutusta. Paikalla suoritetuissa puhutteluissa oli ilmennyt, että kantelija oli aiemmin syyllistynyt huumausainerikokseen.

Vanhempi konstaapeli B oli tiedustellut kantelijalta, koska tämä oli viimeksi käyttänyt huumeita, johon kantelija oli vastauksenaan ilmoittanut käyttäneensä huumeita joitakin viikkoja sitten. Tarkempiin tiedusteluihin käytetyn huumeen laadusta tai määrästä kantelija ei suostunut vastaamaan, vaan ilmoitti poliisille, että asia ei kuulu heille. Kantelijan käytös oli B:n mukaan ollut heti tavattaessa erittäin hermostunut ja hyökkäävää. B toteaa myös, että kantelijan kädet vapisivat ja silmät olivat lasittuneen näköiset sekä kantelijan yleisolemus oli ollut epäsiisti. Huomioon ottaen kantelijan käytöksen, hänen rikoshistoriansa sekä hänen puheensa kokonaisuutena kantelijaa oli B:n näkemyksen mukaan syytä epäillä huumaantuneena ajamisesta.

B oli tehnyt päätöksen kantelijan viemisestä poliisilaitokselle etsintäkuulutuksissa mainittujen toimenpiteiden suorittamiseksi ja sen selvittämiseksi, oliko kantelija mahdollisesti syyllistynyt huumaantuneena ajamiseen. B mainitsee, että kantelijan koira oli vasta ruokittu ja juotettu. B:n näkemyksen mukaan koiralla ei ollut mitään hätää, vaikka se jätettiin autoon kantelijan vapaudenmenetyksen ajaksi. Mikäli asioiden selvittäminen olisi kestänyt oletettua pitempään, B olisi ryhtynyt toimenpiteisiin koiran saamiseksi asianmukaiseen hoitoon.

B kertoo myös, että kantelijan etsintäkuulutuksia oli selvitetty puhelimitse Espoon käräjäoikeuden kansliasta. Sieltä puhelu oli ohjattu edelleen Helsinkiin (Helsingin käräjäoikeus), josta poliisi oli saanut tietää, että etsintäkuulutuksessa mainitut asiat oli jo hoidettu. Etsintäkuulutuksia ei ollut josta-kin syytä peruttu.

Poliisi oli puhelimesta annettujen ohjeiden mukaisesti ennakkoperuuttanut kantelijaa koskevat etsintäkuulutukset. Kantelijalle suoritettu huumausainetestit oli ollut negatiivinen ja hänet oli kuljetettu takaisin autolleen. Kantelijan vapaudenmenetys kesti B:n mukaan alle tunnin siitä kun hänet tavattiin ja tuotiin takaisin autolleen.

3.1.2

Espoon käräjäoikeuden selvitys

Espoon käräjäoikeuden haastemiesten esimies on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä todennut, että kantelijalle oli annettu haaste 15.2.2007 päivystäjänä toimineen haastemiehen toimes-

ta. Haastemiesten esimiehen mukaan kysyttäessä erikseen haastemieheltä, ilmoittiko hän (haasteiden) tiedoksiannosta Helsingin kärjäoikeuteen, hän ei tätä yksittäistä tapausta muistanut. Haastemies oli kertonut, että hänellä on tapana aina ilmoittaa haasteen tiedoksiannosta lähettäjälle, jos ilmenee, että haastettavalla henkilöllä on myös etsintäkuulutus. Haastemiesten esimiehen mukaan haastepäiväkirjan merkinnöistä ilmenee, että haastetta koskeva tieto oli palautettu Helsinkiin 19.2.2007. Hän pitää kuitenkin todennäköisenä, että haaste oli palautettu jo 15.2. tai 16.2.2007, koska haastekanslian toimistosuhteilla on tapana poistaa tiedoksiannot parin päivän sisällä tiedoksiannotojankohdasta, kun siihen on sopivasti aikaa. Haastemiesten esimies on ilmoittanut haastemiehen jääneen eläkkeelle 1.12.2007 lukien.

Espoon kärjäoikeuden laamannin antaman lausunnon mukaan kysymys on ollut Helsingin kärjäoikeuden määräämästä etsintäkuulutuksesta eikä tästä syystä Espoon kärjäoikeus ole voinut etsintäkuulutusta peruuttaa. Laamannin mukaan normaaliin tapaan tämänkaltaisissa tilanteissa kuuluu se, että tiedoksiannon tapahduttua siitä ilmoitetaan etsintäkuulutuksen määränneelle viranomaiselle. Laamanni pitää todennäköisenä, että haastemies on todennäköisesti välittömästi ilmoittanut tiedoksiannon tapahtumisesta Helsingin kärjäoikeudelle, joskaan varmuudella tätä ei enää jälkikäteen voida todeta. Joka tapauksessa tieto tiedoksiannosta on mennyt Helsingin kärjäoikeuteen siinä yhteydessä, kun tiedoksiantoa koskevat asiakirjat on sinne palautettu.

3.1.3

Helsingin kärjäoikeuden selvitys

Helsingin kärjäoikeuden kärjätuomari on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä kertonut kantelijan olleen Helsingin kärjäoikeudessa vireillä olleessa rikosasiassa vastaajana syyttäjän ajassa syytteessä ja asianomistajana itse ajamassaan rikosasiassa. Suunnitellut pääkäsittelyt 22.4.2005 ja 12.1.2006 on peruutettu asianosaisten pyynnöstä poliisin suorittamien lisätutkintojen vuoksi. Suunnitellun pääkäsittelyn 15.12.2006 peruuntumisen syynä on ollut se, että kantelijaa ei ole saatu haastetuksi pääkäsittelyyn. Syyttäjä oli tuossa yhteydessä pyytänyt kantelijan määräämistä nou-tomenettelyyn, jos on aihetta olettaa, että kantelija karttaa oikeudenkäyntiä.

Asiassa päädyttiin erinäisten vaiheiden jälkeen ratkaisuun uuden pääkäsittelyn pitämisestä 2.5.2007. Kärjätuomari kertoo päättäneensä käyttää kantelijan käsittelyyn kutsumiseksi kahta rinnakkaista menettelyä: kärjäoikeus oli lähettänyt haasteasiakirjat Espoon kärjäoikeuden haastemiehelle tiedoksi antamista varten sekä myös päättänyt laatia etsintäkuulutuksen kantelijasta.

Espoon kärjäoikeuden haastemies on 15.2.2007 haastanut kantelijan kahdella eri haasteella sekä vastaajana että asianomistajana kuultavaksi 2.5.2007 pääkäsittelyyn. Espoon kärjäoikeuden haastemiehen palauttamista haastetodistuksista on havaittavissa, että ne ovat Helsingin kärjäoikeuden tulostamia ja perustuvat siten Helsingin kärjäoikeudesta Espoon kärjäoikeuteen lähetettyihin haasteasiakirjoihin. Espoon kärjäoikeuden toimittama haastaminen ei siten perustunut kantelijasta tehtyyn etsintäkuulutukseen.

Kärjätuomarin mukaan Espoon kärjäoikeuden palautettua asiakirjat Helsingin kärjäoikeuteen olisi tullut peruuttaa kantelijan haastamista koskeva etsintäkuulutus. Peruuttamista ei ole tehty tuossa vaiheessa eli siltä osin Helsingin kärjäoikeus on kärjätuomarin mukaan tehnyt virheen. Asiakirjat olivat tulleet (palautuneet) Helsingin kärjäoikeuden haastemiehille, joiden ensivaiheessa olisi tullut havaita etsintäkuulutuksen voimassaolo ja peruuttaa se. Joka tapauksessa kyseistä rikosasiaa käsitelleenä kärjätuomarina ja kahden rinnakkaisen haastemenettelyn käyttäjänä kärjätuomari katsoo olevansa vastuussa siitä, että peruuttamista ei tehty. Kärjätuomari toteaa, että tosiasiallisena syynä virheen syntymiseen oli saattanut vaikuttaa se, että sekä hän että osaston vastaava haastemies olivat

olleet vuosilomalla koulujen hiihtoloma-aikaan 19.–23.2.2007.

3.2

Kannanotto

3.2.1

Tuomioistuimen menettely

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan haaste, haastehakemus sekä 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettu vaatimus on annettava tiedoksi vastaajalle siten kuin tiedoksiannosta oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään.

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §:n mukaan jos tiedoksiantoa ei ole saatu toimitetuksi tai voidaan pitää todennäköisenä, että sitä ei saada toimitetuksi 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla tai jos siihen on muu erityinen syy taikka jos tiedoksiannosta huolehtiminen on annettu asianosaiselle, tiedoksiannon toimittaa haastemies henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai jollekin 7 §:ssä tarkoitettulle henkilölle.

Vastaajien haastamatta jäämisestä aiheutuu merkittävää haittaa sekä rikosasioiden käsittelylle että juttujen muille osallisille. Edellä mainittua oikeudenkäymiskaaren säännöstä sovelletaankin yleensä vastaajan saamiseksi pääkäsitteeseen erityisesti silloin, kun syyttäjä on haastehakemuksessa ilmoittanut käräjäoikeudelle noutotarpeesta tai muutoin on aihetta olettaa, ettei vastaaja noudata määräystä saapua tuomioistuimeen. Tällaisessa tapauksessa on mielestäni varsin todennäköistä, että myös haasteen tiedoksiannossa joudutaan turvautumaan etsintäkuulutuspyyntöön. Näin oli menetelty kantelijan tapauksessa.

Kantelija oli saatu haastetuksi 15.2.2007 henkilökohtaisesti Espoon käräjäoikeuden haastemiehen toimesta. Haasteasiakirjat oli haastamisen jälkeen palautettu Helsingin käräjäoikeuteen. Asiassa on kiistatonta, että kantelijaan poliisin toimesta kohdistettujen toimenpiteiden ajankohtina käräjäoikeuden etsintäkuulutusten peruste ei ollut enää voimassa. Etsintäkuulutus oli jäänyt peruuttamatta haasteasiakirjojen palauttamisen yhteydessä Helsingin käräjäoikeudessa.

Käräjätuomarin selvityksen mukaan kantelijan Espoossa tapahtunut haastaminen ei tiedoksiannotuksista ilmenevien merkintöjen perusteella perustunut kantelijaa koskevaan etsintäkuulutukseen vaan Espoon käräjäoikeuteen lähetettyihin asiakirjoihin. Selvitysten perusteella vaikuttaa siltä, että etsintäkuulutusten jääminen voimaan haastamisen jälkeen oli jäänyt ottamatta Helsingin käräjäoikeudessa huomioon kantelijaa koskevia asiakirjoja Espoon käräjäoikeudesta vastaanotettaessa hänen haastamisensa jälkeen, koska etsintäkuulutuksia ei tässä vaiheessa ollut peruutettu.

Yhtenä syynä tapahtuneeseen lienee selvitystenkin perusteella ollut se, että kantelijan tuomioistuimeen kutsumiseksi oli käytetty rinnakkain kahta menettelytapaa, mitä arvioni mukaan voidaan pitää jossakin määrin poikkeuksellisenä menettelynä; etsintäkuulutus oli laadittu ikään kuin "vamuuden vuoksi", siltä varalta, ettei haastemieskään tavoittaisi kantelijaa. Pääsääntönä kuitenkin lienee, että etsintäkuulutukseen turvaudutaan vasta siinä vaiheessa kun haastettavaa ei ensin haastemiehen toimesta tavoiteta. Tässä tapauksessa molempia menettelytapoja oli käytetty samanaikaisesti ilmeisesti haastamismenettelyn menestyksellisyysvarmistamiseksi.

Näkemykseni mukaan haastamista koskevista asiakirjoista on voinut saada sellaisen kuvan, että haastaminen oli perustunut pelkästään kirjallisissa asiakirjoissa ilmoitettuun tietoon. Näistä asiakirjoista ei ilmene, että kantelijaa koskevasta etsintäkuulutuksesta olisi informoitu erikseen Espoon kä-

räjäoikeutta, mutta ei toisaalta sitäkään, että Espoon käräjäoikeus olisi informoinut Helsingin käräjäoikeutta havaitsemastaan etsintäkuulutuksen voimassaolosta ja etsintäkuulutuksen tarpeettomuudesta palauttaessaan asiakirjat Helsingin käräjäoikeuteen. Kuten todettu, Espoon käräjäoikeudessa kantelijaa koskeva etsintäkuulutusta oli asiakirjamerkintöjen perusteella ollut haastemiehen tiedossa ainakin tiedoksiantoajankohtana (päiväkirjakortissa merkintä "myös EK!"), mutta kantelijaa koskevaa etsintäkuulutusta ei Espoon käräjäoikeuden toimesta selvityksessä kerrotuista syistä johtuen voitu peruuttaa. Sinänsä tämän kaltaisissa tapauksissa mielestäni voidaan pitää perusteltuna, että toimenpiteen suorittaja ilmoittaa välittömästi esimerkiksi puhelimitse etsintäkuulutuksen laatijalle, ettei etsintäkuulutusta ole enää tarvetta pitää voimassa, mikäli toimenpiteen suorittajalla ei ole mahdollisuuksia itse peruuttaa etsintäkuulutusta. Kyseisellä menettelyllä ehkäistään toimenpiteen kohteelle aiheutuva tarpeeton haitta siitä, että häneen toistuvasti kohdistettaisiin aiheettomia toimenpiteitä peruuttamatta jääneen etsintäkuulutuksen perusteiden selvittämiseksi. Laamannin selvityksen perusteella tällä tavoin menetelläänkin, mutta tapahtuman ja sen johdosta hankitun selvityksen perusteella jäi jossakin määrin avoimeksi kysymys, oliko Espoossa menetelty kantelijan tapauksessa näin.

Kun Espoon käräjäoikeuden selvityksestä ilmenee, ettei Espoon käräjäoikeus ole voinut peruuttaa Helsingin käräjäoikeuden etsintäkuulutusta ja taas toisaalta Helsingin käräjäoikeuden selvityksestä ilmenee, että virhe etsintäkuulutuksen peruuttamisessa on tapahtunut Helsingin käräjäoikeudessa, katson selvitysten perusteella omana johtopäätökseni, että Helsingin käräjäoikeuden olisi tullut peruuttaa kantelijaa koskeva etsintäkuulutus heti kun se sai tiedon kantelijan haastamisesta. Selvitysten mukaan etsintäkuulutuksen peruuttaminen kuuluu etsintäkuulutuksesta päättäneelle viranomaiselle. Edellä toteamaani viitaten ja saadun selvityksen perusteella katson valitun haastemenettelyn käyttämisestä päättäneen käräjätuomarin menettelleen virheellisesti siinä, ettei hän ollut etsintäkuulutuksesta päättäneenä myös viime kädessä huolehtinut siitä, että kantelijaa koskeva etsintäkuulutus peruutettaisiin haasteiden tiedoksi antamisen jälkeen. Käsillä olevassa tilanteessa virkamieheltä edellytettävä tavanomainen huolellisuus olisi mielestäni edellyttänyt, että etsintäkuulutus peruutetaan mahdollisuuksien mukaan välittömästi etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden tultua suoritetuiksi. Asiaa kokonaisuudessaan arvioidessani katson riittäväksi toimenpiteekseni kiinnittää käräjätuomarin huomiota tapahtuneeseen.

3.2.2

Poliisin menettely

3.2.2.1

Toimenpiteet voimassa olevien etsintäkuulutusten osalta

Etsintäkuulutuksen voimassa olon osalta viitataan edellä lausuttuun.

Poliisilain 12 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön (1 momentti). Muukin 1 momentissa tarkoitettu etsintäkuulutettu on velvollinen poliisimiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on ilmeistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa sanotun toimenpiteen, poliisimiehellä on oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa sanotun toimenpiteen suorittamiseksi (2 momentti). Etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden kestoajasta laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan toimenpiteiden suorittamiseksi saapuvilla enintään kuusi tuntia kiinniottamisesta (3 momentti).

Poliisin selvityksen mukaan kantelijan tapauksessa oli kyse poliisilain 12 §:n mukaisesta virkatehtävästä, johon liittyvät toimenpiteet jouduttiin suorittamaan Espoon kihlakunnan poliisilaitoksella.

Poliisin kantelijaan voimassaolevien etsintäkuulutusten johdosta kohdistamia toimenpiteitä on arvioitava tapahtuma-aikaan tiedossa olleiden seikkojen valossa. Siihen nähden katson, ettei poliisin menettely asiassa etsintäkuulutuksen mukaisten toimenpiteiden suorittamiseksi anna toimenpiteen oikeusperusteen puuttumisesta huolimatta minulle aiheutta arvostella poliisin menettelyä.

3.2.2.2

Kantelijaan kohdistettu rikosepäily ja hänen koiransa kohtelu

Mitä tulee sitten poliisin kantelijaan kohdistamiin muihin toimenpiteisiin (ajokunnon valvonta ja koiran jättäminen autoon toimenpiteiden suorittamisen ajaksi), totean seuraavan.

Poliisin suorittama liikennevalvonta perustuu tieliikennelain 7 luvun säännöksiin sekä pakkokeinolain 6 luvun 3 §:ään.

Pakkokeinolain 6 luvun 3 §:n mukaan poliisimies voi määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Kokeesta kieläytyneenä on velvollinen alistumaan 5 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun henkilönkatsastukseen (1 momentti). Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle (3 momentti).

Liikennevalvonta on pääsääntöisesti tavanomaista yleisvalvontaa, jonka kohteeksi kuka tahansa voi yleisellä paikalla joutua. Kuljettajan ajokunnon valvonta sekä ajoasiakirjojen ja ajoneuvon kuormituksen tarkastaminen ovat tavanomaisia poliisin suorittaman liikennevalvonnan muotoja, eikä niiden suorittamiseen tarvitse olla olemassa tapauskohtaisia perusteita. Myöskään kynnystä tällaisten poliisin suorittamaan normaaliin liikennevalvontaan kuuluvien tarkastusten tekemiseen ei voida asettaa kovin korkealle. Tästä huolimatta toimenpiteiden on oltava poliisilain 2 §:n edellyttämällä tavalla perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin (2 momentti).

Tässä tapauksessa kantelijaan kohdistettujen toimenpiteiden perusteena on ollut kantelijan hemostuneeksi ja hyökkääväksi luonnehdittu käyttäytyminen poliiseja kohtaan sekä hänen henkilöstään tehdyt havainnot. Poliisi on myös ottanut huomioon tiedossaan olleen kantelijan huumausaineiden käyttöön liittyvän rikoshistorian.

Arvioidessani tapahtunutta sekä poliisin kantelijan käyttäytymisestä tekemiä havaintoja poliisin näkökulmasta, katson, että poliisilla on ollut perusteltu syy ryhtyä selvittämään kantelijan ajokuntoa ja jatkaa asian selvittämistä huumaantuneena ajamisen osalta.

Pakkokeinolaki edellyttää, ettei kuljettajan ajokunnon tarkastamiseen liittyvän kokeen suorittaminen saisi aiheuttaa tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa. Poliisin selvityksessä todetaan, että kantelijalle suoritettiin Drug Wipe -merkkinen kenttätesti (ja häntä koskevien etsintäkuulutusten voimassaoloa selvitetiin) Espoon kihlakunnan poliisilaitoksella. Voidaan todeta, että kyseisen testin suorittamista pidetään yleisesti vähemmän haittaa aiheuttavana kuin kuljettajan toimittamista kliiniseen testiin ja mahdollisesti myös veri- ja virtsakokeeseen. Katson, ettei poliisin menettelyä sen tehdessä kantelijalle huumausaineiden käytön selvittämistä koskevan pikatestin poliisilaitoksella voida pitää hänelle tarpeetonta ja kohtuutonta haittaa aiheuttaneena toimenpiteenä.

Siltä osin kuin kantelussa on kysymys kantelijan koiran jättämisestä autoon siksi aikaa kun kantelija

oli poliisilaitoksella, selvityksistä ilmenee, että siitä ajankohdasta, kun kantelija tavattiin autoltaan, kului alle tunti siihen, kun poliisi toi hänet autolleen takaisin toimenpiteiden suorittamisen jälkeen. Otaen huomioon koiran autoon jättämisen keston ja tapahtuma-ajankohdan sääolosuhteet koiran olosuhteiden kannalta (maaliskuu ja selvityksen mukaan yli 10 astetta lämmintä), en katso asiassa olevan aihetta epäillä virheellistä menettelyä. Todettakoon myös, että poliisin selvityksestä ilmenee vanhempi konstaapeli B:n kertomana, että mikäli kantelijan asioiden selvittäminen olisi kestänyt oletettua pitempään, B olisi ryhtynyt toimenpiteisiin koiran saamiseksi asianmukaiseen hoitoon.

3.2.2.3

Turvallisuustarkastuksen suorittaminen

Kantelija kertoi myös, että poliisi oli tutkinut hänen taskunsa. Poliisilta saadun selvityksen mukaan kysymys oli ollut poliisilain 22 §:n tarkoittamasta turvallisuustarkastuksesta ennen kantelijan siirtämistä poliisiautoon poliisilaitokselle kuljettamista varten.

Poliisin suorittamasta turvallisuustarkastuksesta säädetään poliisilaissa. Poliisilain 22 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virka-aputoimen yhteydessä tarkastaa henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Tässä tapauksessa kantelijan kuljettaminen poliisilaitokselle on perustunut voimassa olleisiin etsintäkuulutuksiin, joiden johdosta hänet on ollut poliisilain 12 §:n 2 momentin nojalla velvollinen poliisimiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voitaisiin suorittaa. Toisaalta kantelijaan oli myös kohdistettu rikosepäily huumaantuneena ajamisesta, joskaan häntä ei ollut otettu kiinni tämän rikosepäilyn johdosta. Rikosepäilyn jatkoselvittäminen oli edellyttänyt kantelijan kuljettamista poliisilaitokselle pikatestin suorittamista varten.

Näkemykseni mukaan poliisilla sinänsä olisi ollut mahdollisuus tässä tapauksessa pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ssä säädettyyn henkilöntarkastuksen suorittamiseen; olihan kantelijaan kohdistettu rikosepäily huumaantuneena ajamisesta. Poliisin selvityksessä ei ole tosin tuotu ilmi, että poliisin toimenpide olisi ollut henkilöntarkastus, vaan siinä on nimenomaan puhuttu turvallisuustarkastuksesta. Näin ollen olen arvioinut poliisin menettelyä turvallisuustarkastuksen suorittamisen näkökulmasta.

Poliisilla on turvallisuustarkastuksen tekemiseen oikeus vain poliisilain 22 §:ssä mainittujen vapau-teen kohdistuvien poliisitoimenpiteiden yhteydessä. Kantelijaa koskeneet etsintäkuulutukset eivät olleet edellyttäneet ehdotonta kiinniottamista, vaan kysymys oli ainoastaan haasteen tiedoksi antamisesta. Sinänsä kantelijan kuljettaminen poliisilaitokselle huumausainetestin suorittamista varten on ollut perusteltua. Perusteltua on ollut myös se, ettei kantelijan annettu ajaa omalla autollaan poliisilaitokselle selvittämään etsintäkuulutuksiin liittyvää asiaa, koska häntä epäiltiin huumaantuneena ajamisesta; poliisi ei voi sallia epäillyn rikoksen jatkamista.

Turvallisuustarkastus merkitsee puuttumista perusoikeutena suojattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Viranomaisten toimenpiteen kohdistuessa henkilön lailla suojattuihin oikeuksiin tai rajoitettaessa vapauksia toimenpiteeseen on perustuslain mukaan oltava lailla säädetty peruste. Johdopäätökseni on, että turvallisuustarkastuksen tekemiselle ei ollut olemassa laillista perustetta, koska kantelijaa ei otettu kiinni rikosepäilyn johdosta. Turvallisuustarkastuksen edellytyksenä on myös, että henkilön kiinniottamisesta on jo päätetty ennen toimenpiteeseen ryhtymistä. Näkemykseni mukaan säännöstä tulkittaessa on otettava huomioon, että turvallisuustarkastuksella puututaan perustuslain 7 §:ssä turvattuun perusoikeuteen, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Perusoikeuksia rajoittavan

säännöksen käyttöalaa ei tule tulkinnalla laajentaa sanamuotoaan laajemmaksi, kuten nyt kantelunalaisessa tapauksessa vaikuttaa tapahtuneen.

Tässä tapauksessa perusoikeusmyönteinen laintulkinta olisi näkemykseni mukaan puoltanut kantelijan etsintäkuulutusten sisällön selvittämistä tapahtumapaikalla. Myös selvityksessä mainitun huume-pikatestin suorittaminen vaivattomasti tapahtumapaikalla ("kentällä") lienee juuri kyseisen testaustavan tarkoitus. Turvallisuustarkastuksen suorittaminen olisi ollut mahdollista vain siinä tapauksessa, että kantelijan vapaudenmenetys olisi johtunut häneen kohdistetusta rikosepäilystä ja kantelija olisi otettu kiinni tämän rikosepäilyn johdosta.

Ottaen huomioon sen, että poliisilla sinänsä olisi ollut perusteet kantelijan kiinniottamiselle häneen kohdistetun rikosepäilyn johdosta, kantelijan vapaudenriiston kestoajan sekä sen, että kantelijaan kohdistetulla vapaudenriistolla ja turvallisuustarkastuksella on puututtu varsin vähäisessä määrin kantelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, katson, ettei asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä mainitun käsitykseni turvallisuustarkastuksen suorittamisen edellytyksistä turvallisuustarkastuksen suorittaneen vanhemman konstaapelin B:n tietoon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdasta 3.2.1 ilmenevän käsitykseni etsintäkuulutuksen peruuttamista koskevassa asiassa Helsingin käräjäoikeuden käräjätuomarin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan myös edellä kohdasta 3.2.2.3 ilmenevän käsitykseni turvallisuustarkastuksen suorittamisen edellytyksistä Espoon kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän tämän päätökseni tiedoksi myös lausunnon asiassa antaneille Espoon kihlakunnan poliisipäällikölle sekä Espoon ja Helsingin käräjäoikeuksien laamannelle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta ja sen liitteet palautetaan ohessa.